

Сергій Шебеліст

«ЛЮДИ САМІ НЕ ДО КІНЦЯ УСВІДОМЛЮЮТЬ, ЩО ВОНИ ЗМІНЮЮТЬСЯ»

Інтерв'ю з архієпископом Полтавським і Кременчуцьким
УПЦ КП Федором¹

Протягом кількох останніх років соціологічні опитування показували, що серед усіх державних і громадських інститутів найкращий баланс довіри/недовіри має церква. Вона тривалий час зберігала лідерські позиції, випереджаючи армію та мас-медіа. Проте 2015 року ситуація змінилася: першу сходинку народних симпатій посіли волонтери. Результат прогнозований і зрозумілий, адже саме вони в перші роки російсько-української війни врятували державу, не давши їй упасти у прірву.

Це вони забезпечували бійців практично всім: від харчів і питної води до форми, шоломів, бронезилетів, пристроїв нічного бачення й авто. Саме тоді народився жарт, що українська армія не має ядерної зброї тільки тому, що її ще не замовили волонтерам.

Широкий рух на підтримку захисників України – справді феномен, активним співтворцем якого стали церкви, що знову здобули першість за рівнем суспільної довіри. Священники різних конфесій регулярно їздять на Схід, а їхні віряни збирають допомогу бійцям. Нерідко храми перетворюються на імпровізовані склади «гуманітарки», котрі поповнюють звичайні громадяни, хоч уже не так активно, як раніше.

¹Уперше опубліковано в Інтернет-виданні Zaxid.net 7 квітня 2017 р.

Подібну картину можна спостерігати й у Свято-Успенському соборі Полтави, при якому вже понад три роки діє волонтерська організація «Полтавський батальйон небайдужих». Її неформальним лідером є архієпископ Полтавський і Кременчуцький Української православної церкви Київського патріархату Федір, який на власні очі бачив російську окупацію Криму та «братню» агресію на Донбасі. Тоді він зрозумів, що молитися замало, треба ще й практично діяти. За три буремні роки команда небайдужих збрала близько 6 мільйонів гривень і від-

правила на Схід 350 тон речей і харчів. Ми поговорили із владикою Федором про те, як змінилося волонтерство за час війни, яка роль церкви в ньому та у що воно може перерости в перспективі.

«Бліндаж у Дебальцеві стоїть у мене перед очима донині»

– Владико, як за три роки війни змінився волонтерський рух в Україні?

– Якщо говорити про події в Криму, то ми тоді взагалі не розуміли, що відбувається, коли поїхали туди в березні 2014 року. Ми надавали більше морально-психологічну підтримку нашим військовим, брали участь у проукраїнських мітингах у Сімферополі (а це якраз були Шевченківські дні) та були свідками окупації півострова, ще не зна-

ючи, яка темна сила насувається на Україну, ставлячи собі за мету захопити її територію.

Кульмінація волонтерського служіння відбулася, коли почалися бойові дії на Донбасі. Особисто я до Іловайської трагедії не уявляв масштабів підступної російсько-української війни. Коли ми втратили бійців, яким возили допомогу незадовго до тих подій, це був удар для всіх нас. Тоді ми зрозуміли, що війна – всерйоз і надовго.

Бойове хрещення нашої волонтерської організації «Полтавський батальйон небайдужих» відбулося в Дебальцеві, це було наприкінці січня 2015 року. Там ми вперше потрапили під обстріл і вже на власному досвіді збагнули, що таке війна. Проте Господь уберіг нас.

Зовсім недавно ми відзначили три роки волонтерської діяльності. Хоч у моїй свідомості цей трирічний відрізок часу дорівнює приблизно десяти рокам. Так багато подій відбулося за цей період, що вони не вміщуються в голові.

На початку діяльності все наше волонтерство ми вбачали тільки в допомозі військовослужбовцям і мирним жителям, яким возили допомогу, зокрема і в «сіру зону». Але потім серед самих волонтерів з'явилося бачення, що цей рух може розвиватися далі, в ширшому аспекті. Роблячи добрі справи, ми спонукаємо до цього й інших, і завдяки цьому ми можемо змінювати свідомість людей.

– Вам належать такі слова: «Якби державна система працювала так, як наші волонтери, ми б уже виграла цю війну». У яких питаннях держава досі не допрацьовує, пробуксовує, а за що її можна похвалити?

– У плані підтримки Збройних сил держава зробила суттєві кроки вперед. Слава Богу, що це відбувається. Військовослужбовці почали отримувати більш-менш гідну заробітну платню. Вони можуть годувати свої родини. Це дуже добре.

Кращими стали речове і харчове забезпечення. Фактично, нині бійці вже не потребують тих продуктів, які їм привозили у 2014–2015 роках. Зате вони дуже люблять домашню їжу, смаколики – галушки, пироги і печиво, що є для них не тільки гостинцем, а й нагадуванням про домашній затишок. Харчування залежить від командирів на місцях, від їхньої організованості й відповідальності.

Попри це, є проблеми. Техніка стара, часто виходить із ладу, запчастини треба чекати довго, а це війна, і потрібно все вирішувати швидко. Є потреба в електрогенераторах, яких не вистачає. Їх можна дістати лише волонтерськими зусиллями. Хлопцям необхідні обігрівачі. Буржуйки – це вже щось віджило. Треба дещо сучасніше.

Звісно, побутові умови, в яких перебувають військовики, жахливі. Бліндаж у Дебальцеві стоїть

у мене перед очима донині. Щоб зайти туди, треба було мати гумові чоботи. Скрізь грязюка. Саме укриття протікає. А там треба сидіти на якихось помостах, тому що по тобі цілу ніч гатять російські снаряди. Приблизно так є і зараз. Ти не створиш у бліндажі комфортні умови, але над цим слід працювати.

Якщо говорити про озброєння, то це завдання держави, бо нині зброя все ж таки стара. Проте наші хлопці навіть із нею успішно воюють.

– На чому нині тримається волонтерство? Що дає сили Вашим однодумцям не зневірюватися і працювати далі, попри зменшення громадської активності та грошових надходжень?

– Як і у 2014–2015 роках, волонтерство в Україні тримається на ентузіазмі й жертвовності суспільства. Без підтримки громадян цей рух був би неможливим. Я завжди підкреслюю нашу вдячність людям. Якби не їхня довіра й підтримка, про яке волонтерство могло б ітися?!

Ми лише тримаємо контакт із військовиками й завозимо їм допомогу, а приносять її звичайні громадяни – люди середнього достатку, підприємці, пенсіонери. Є комерційні установи, які також суттєво долучилися до допомоги українській армії, зокрема забезпечували пальним наші буси. Іноді вони їздили на Схід тричі на тиждень.

«Війна показала суспільству, яка церква в Україні є справді українською»

– Якими напрямками роботи нині більше опікуються волонтери? Як Ви працюєте над реабілітацією та ресоціалізацією людей, котрі повертаються із фронту до мирного життя?

– Ми відкрили Центр соціально-психологічної реабілітації учасників АТО, який поміж себе називаємо ветеранським центром. Там постійно є чергові. Це самі учасники бойових дій. Зазвичай хлопці приходять туди за юридичною консультацією. Щосуботи для АТОвців і членів їхніх сімей відбуваються безкоштовні заняття з англійської мови. Періодично проводимо брейн-ринги, влаштовуємо інші розваги. Іноді хлопці просто приходять випити кави, поспілкуватися, бо для них це дуже важливо.

Ми хочемо налагодити системну роботу психологів. Але для цього потрібні кошти, бо людям треба платити за роботу. Це перша причина. А друга проблема полягає в тому, що самі військовослужбовці якось із недовірою ставляться до психологів, вважаючи, що така допомога їм не потрібна.

Спілкування хлопців між собою – це, фактично, реабілітація, бо вони розуміють одне одного. У

нашому ветеранському центрі є молодий священник отець Андрій Орловський. Він, наприклад, щось ремонтує з АТОВцями і в таких звичайних розмовах проводить із ними своєрідну психологічну роботу.

– Усі чи майже всі громади Київського патріархату стали волонтерськими центрами. Наші храми по Україні в міру своїх можливостей займаються підтримкою Збройних сил. Це очевидний факт.

Суттєвим напрямком нашої діяльності є робота з матерями і дружинами, які втратили на війні своїх найближчих людей. Ми проводили заняття з реабілітації та намагаємося підтримувати з ними контакт і піклуватися про них.

– Яку роль почав відігравати інститут капеланства?

– Дуже позитивну. Переважна більшість бійців – православні, вони тією чи тією мірою воцерковлені. Хтось краще це розуміє, хтось сприймає віру на рівні ритуалу чи магічного ставлення. Але в будь-якому разі з усіма треба працювати. В тому, що люди не воцерковлені, не завжди є вина їх самих. Ми сімдесят років жили в атеїстичному суспільстві. Нам нав'язали атеїзм. Це була цілеспрямована війна з релігією. Якщо на цій основі вирости три покоління, повертати людей до віри дуже складно. Це потребує часу і великих зусиль.

– Наскільки війна вплинула на ставлення суспільства до церкви загалом і зокрема до УПЦ КП, яка зміцнила свій авторитет на тлі Майдану й АТО?

По суті, війна показала суспільству, яка церква в Україні є справді українською, а яка є такою лише за назвою та залишається частиною Російської православної церкви з усіма відповідними атрибутами й антиукраїнською політикою. УПЦ (МП) донині офіційно не визнає Росію агресором і називає війну на Донбасі «громадянським братовбивчим протистоянням». Це очевидна пропаганда Москви, котру ретранслює церква Московського патріархату.

У ній є патріотично налаштовані священники, але їх небагато. Тому парафіяни УПЦ (МП) почали переходити до УПЦ КП, є переходи окремих громад і дуже зрідка – священників. Зазвичай ця тенденція властива західним областям України, але подібні випадки є і на Полтавщині. Одним із мотивів переходу з однієї церкви в іншу стала антиукраїнська позиція Московського патріархату.

Безперечно, авторитет Київського патріархату в суспільстві зріс. Але на селах люди все ще надто інертні. Тож мусимо в цьому напрямку активно працювати. 2 квітня 2017 року відбулася всеукраїнська молитва за перемогу над агресором, за справедливий мир в Україні й за полонених. Однак у Полтаві вона не стала по-справжньому масовою.

Це показник того, що нас чекатимуть випробування, доки ми не почнемо великою мірою усвідомлювати те, що не можна бути байдужими в такій ситуації, яка є в країні.

Бо церква – це душа народу. Кому ця душа належить, тому буде належати й тіло. Хочемо мати справді незалежну державу, значить має бути і незалежна церква. Якщо ми будемо ігнорувати це питання, то повноцінної держави не здобудемо.

– У що в перспективі може вилитися волонтерський рух, адже це – безцінний і небачений раніше досвід?

– Я думаю, що нині відбувається формування високої громадянської свідомості. Коли саме су-

Уважаю, такий поштовх був даний на Майдані, коли громадяни згуртувалися і високою ціною зламали попередню систему влади. Вони показали, що можуть боротися і до переможного кінця стоятимуть за правду.

Нині волонтерство перероджується в соціальну роботу. Скажімо, наша команда передала в дитячу обласну лікарню спеціальне медичне обладнання, назву якого я навіть не можу запам'ятати і вимовити. На цю потребу збирали кошти в Будиночку Святого Миколая, який став постійно діючим ярмарком. Волонтери взяли під опіку дитячий табір «Джерело», котрим раніше займалася церква, але в нас вже не вистачає потуги для цього. А табір – міцний виховний інстру-

пільство несе відповідальність за свої дії, саме визначає, куди йому рухатися і як будувати своє життя, не чекаючи, як колись, указівок голови колгоспу чи керівника обкому партії. Люди розуміють, що вони самі господарі на своїй землі, й це не лише декларативно прописано десь у Конституції. Це виявляється в тому, що суспільство спонукає владу до змін, хоч вони і даються дуже тяжко. Люди спонукають владу боротися з корупцією, хоч це ще складніше.

мент, бо якщо ми не будемо працювати з дітьми, то нове, свідоме і патріотичне покоління українців не народиться.

Мабуть, люди самі не до кінця усвідомлюють, що вони змінюються. Вони готові жертвувати своїм часом, знанням, професійними навичками і коштами заради народу, до якого належать і якому таким чином служать. У цьому суть християнського життя. Вияв нашої віри – це служіння ближньому.